

57. Kütüphane Haftası Açılış Konuşması

*57th Library Week Opening Speech**

Ali Fuat Kartal**

Değerli Konuklar, Sevgili Meslektaşlarım,

“**Pandemi Sürecinde Kütüphanecilik**” teması ile kutlayacağımız 57. Kütüphane Haftası’nın açılışına hoş geldiniz. Bu vesileyle hepimizi saygıyla selamlıyorum.

Sevgili Meslektaşlarım,

Ben de dahil olmak üzere burada bulunan belirli bir yaşın üstündeki meslektaşlarımın kütüphane haftasının yakın geçmişi hakkında bilgi sahibi olduğunu düşünmekle beraber mesleğimiz adına çok özel anlam ve öneme sahip olduğuna inandığım “Kütüphane Haftası”nın tarihi hakkında kısa bilgi paylaşarak konuşmama başlamak istiyorum. Böyle bir başlangıçla özellikle sevgili öğrenci kardeşlerimiz ve genç meslektaşlarımızın kütüphane haftasının ülkemizde nasıl kutlanmaya başladığı konusunda bilgi sahibi olarak mesleki yol haritalarına yön vermelerine mütevazı bir katkıda bulunmayı amaçladığımı altını çizmek isterim.

Sevgili Meslektaşlarım,

Bugün 57.sini kutladığımız Kütüphane Haftası, Türk Kütüphaneciler Derneği Genel Merkezi (TKD) tarafından dünyada kutlanan kütüphane haftasının ülkemizde de kutlanması amacıyla 1964 yılında başlatılmış olan bir çalışmanın sonucudur. O dönem derneğimiz Yönetim Kurulu Üyesi olan merhum hocamız Prof. Dr. İlhan Kum tarafından TKD adına yapılan bir çalışma kapsamında 20 Nisan 1964 tarihli TKD Yönetim Kurulu Kararı ile ülkemizde kütüphane haftasının kutlanmasına karar verilmiştir. Söz konusu karar tam olarak; “*Türk Kütüphaneciler Derneği Genel Merkezi halkın kütüphanelerden daha iyi şekilde yararlanmasını temin etmek, Türk Kütüphaneciliğinin sorunlarını halka mal etmek ve mesleğin yurt çapında tanınmasını temin etmek için her yılın Kasım ayının son haftasını Kütüphane Haftası olarak kutlamaya karar vermiştir*” (Kütüphane Haftası, 1964, s. 79) ifadelerinden oluşmaktadır.

Aynı yıl Kütüphaneler Genel Müdürlüğü tarafından da TKD’nin söz konusu karar ve isteği olumlu karşılanarak bağlı kütüphanelere genelge gönderilmiş ve Kütüphane Haftasına önem verilmesi istenmiştir (Gürtürk, 1964, s. 42). Bu doğrultuda, birinci Kütüphane Haftası Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi’nin salonlarında 23 Kasım 1964 Pazartesi günü açılışı yapılarak kutlanmaya başlanan hafta, 1964’ten beri Türk Kütüphaneciler Derneği’nin öncülüğünde tüm yurttaki kutlanmaya devam etmektedir.

1970 yılına kadar her yıl Kasım ayında kutlanan Kütüphane Haftası’nın, TKD tarafından 17-20 Ağustos 1970 tarihleri arasında Konya’da yapılan 5. Kurultayda Kasım ayında

* *Opening speech of the 57th Library Week given at Goethe Institute Ankara in March 29 2021*

** Türk Kütüphaneciler Derneği Genel Başkanı. E-posta: kartalaf@yahoo.com
Chair of Turkish Librarians’ Association, Turkey

kutlanan “Dünya Çocuk Kitapları Haftası” ile Kütüphane Haftası arasında olan gün yakınlığı nedeniyle karışıklığı önlemek amacıyla, bundan sonra her yıl Mart ayının Pazartesi ile başlayan son haftasında kutlanmasına karar verilmiştir (Kütüphane Haftalarının Kutlama Tarihi Değişti, 1970, s. 213).

Sevgili meslektaşlarım, “Geleceğimiz geçmişimizin üzerinde yükselir” saptamasından hareketle, kısaca özetlemeye çalıştığım ve 57 yıldır kutlamakta olduğumuz kütüphane haftamızın tarihinin, gelecekte genç meslektaşlarımız ve öğrenci kardeşlerimiz için yol gösterici olacağına inanıyorum.

Sevgili Meslektaşlarım,

Bu yılki kütüphane haftasının temasını biraz önce de ifade ettiğim gibi **Pandemi Sürecinde Kütüphanecilik** olarak belirledik, çünkü COVID-19 salgınının hayatımızı daha ne kadar şekillendireceğini, koronavirüs ile nasıl bir hayat süreceğimizi bilmiyoruz. Pandemi öncesi 21. Yüzyılda bir virüsün hayatımızı altüst edeceği ve zorunlu mesafe ile sosyalleşmenin zayıflayacağı söylene herhalde kimse inanmazdı. Ne yazık ki, geldiğimiz noktada, hayatımız bir virüs ile değişti ve değişmeye de devam etmektedir.

Peki pandemi sürecinin meslektaşlarımıza yansması nasıl oldu? Pandemi süreciyle birlikte esnek çalışma dönemine geçildi ve hükümet özel sektör çalışanlarına “kısa çalışma ödeneği” adı altında ödeme yapmaya başladı. Vakıf üniversiteleri ve özel okul kütüphanelerinde çalışan meslektaşlarımızı da kapsayan bu uygulama bazı meslektaşlarımızın mağdur olmalarına neden oldu. Öncelikle meslektaşlarımızdan yıllık izinlerini zorunlu olarak kullanmaları istendi. Sonra kısa çalışma ödeneği almaya başladılar. Bazı kurumlar kısa çalışma ödeneğini tamamlayarak, meslektaşlarımızın maaşlarını tam olarak öderken, bazıları da sadece kısa çalışma ödeneği ile yetindi. Hatta hala ücretsiz izinde olan meslektaşlarımız bile var. Bugüne kadar ödenen bu kısa çalışma ödeneği de Cumhurbaşkanınının 17 Şubat 2021 tarihinde yaptığı açıklamayla iki gün sonra yani 31 Mart 2021 tarihinde sona erecektir. Yani 31 Marttan sonra vakıf üniversitelerinde ve özel okul kütüphanelerinde çalışan meslektaşlarımızı büyük bir belirsizlik hatta işsizlik beklemektedir. Temennimiz meslektaşlarımızın bu tür bir durumla karşılaşmamasıdır.

Sevgili meslektaşlarım, 1968 yılında 5’incisi kutlanan Kütüphane Haftasında TKD Genel Başkanı merhum hocamız Prof. Dr. Necmeddin Sefercioğlu yaptığı açılış konuşmasında, meslektaşlarımızın durumu ile ilgili şu saptamayı yapmış: “*Meslek eğitimi görmüş kütüphanecilerin sayısı, kütüphanelerimizin yetişmiş eleman ihtiyacını karşılamaktan çok uzaktır. Bunlara sağlanabilen ücretlerin az oluşu, kütüphanecilik eğitimi görmüş gençleri, daha çok kazanç sağlayabilecekleri başka alanlara itmektedir*” (Sefercioğlu, 1968, s. 248).

Sevgili hocamızın yetişmiş kütüphaneci azlığına işaret etmesinin üzerinden 53 yıl geçmiş olmasına ve günümüzde 16 Üniversitede Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümünde (BBY) eğitim verilmesine rağmen (Yükseköğretim İstatistikleri, 2021) hala kütüphanelerimizde çalışan meslek elemanı sayısı uluslararası standartların altında olup, yetişmiş çok sayıda meslektaşımız işsiz gezerken, 2020 yılında KPPS’den merkezi yerleştirme ile sadece 20 meslektaşımız bir kamu kuruma yerleşmiştir. Kültür ve Turizm Bakanlığının geçen yıl 500 kütüphaneciyi sözleşmeli olarak istihdam etmesi bizi mutlu etmiştir ancak sayıları giderek artan BBY bölümlerinden her yıl yüzlerce meslektaşımız mezun olurken, kütüphanelerimizde

yetersiz kütüphanecilerle hizmet verilmeye çaba harcanmakta, meslektaşlarımız da işsiz kalmaya devam etmektedir.

Diğer taraftan, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okul kütüphanelerinin durumunu hepimiz gayet iyi biliyorsunuz Milli Eğitim Bakanlığı kütüphaneleri adeta akortsuz saza benziyor. Onlar kütüphaneciye ihtiyaç duymuyorlar. Milli Eğitim Bakanımıza buradan bir çağrıda bulunmak istiyorum. Eğer okul kütüphanelerine bir tane dahi kütüphaneci alırsanız, Türk Milli Eğitim tarihine, okul kütüphanelerine kütüphaneci alan (!) ilk bakan olarak tarihe geçeceksiniz. Sayın bakanım sanırım bu fırsat kaçmaz.

Sevgili meslektaşlarım, merhum Sefercioğlu hocamızın 5. Kütüphane Haftası açılışından alıntıladığım konuşmasından hareketle şunu söylemek isterim ki, TKD kurulduğu günden bugüne her zaman meslektaşlarımızın ve mesleğimizin sorunlarına duyarlı olma ve dile getirme gayretinde olmuştur, olmaya da devam edecektir. Zaten mesleki etik ilkeleri belirlemiş ve düşünce özgürlüğü bildirgesini yayınlamış, bir meslek derneğinin yapması gereken en temel işlevi de budur. Mesleki etik ilkelerini belirleyerek, meslektaşlarından ilkelere uymasını bekleyen bir dernekten, aksini düşünmekte abesle iştigaldir.

Sevgili meslektaşlarım, mesleğimizin tüm dünyada olduğu gibi bizim ülkemizde de sorunları var. Bu sorunlara ülkemizin olanakları oranında çözüm üretebileceğimizin bilincindeyiz. Ancak sizlerde fark etmişsinizdir son dönemde genç meslektaşlarımız sürekli sosyal medya üzerinden, ilgililerden iş talebinde bulunmaktalar. Bu son derece insani duruma, ilgililerin daha bir özenle yaklaşmasını bekliyoruz. Zira toplumsal şiddetin ve nefretin kol gezdiği günümüzde, kötülükte adeta yarışanlara inat huzur ve barış ortamı kütüphanelerin önemsinmesi ve desteklenmesinin yaşamsal önemde olduğuna inanıyorum.

Bu bağlamda mesleğimizin diğer önemli bir iki sorununu siz meslektaşlarımın dikkatine sunmak istiyorum. Bunlar; hala ulusal bir bilgi merkezleri kanunumuzun olmayışı, milli kütüphanenin özerk yapısının yok edilmesi ve yasak kitaplar sorunudur. Sevgili meslektaşlarım hem kütüphane kurumunu hem mesleğimizi hem de kütüphaneciyi koruyacak ve kütüphaneciliğin profesyonel bir meslek olarak tanımlandığı ulusal bir bilgi merkezleri kanununa acilen ihtiyacımız var. Bu konuda Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü ile iletişim halindeyiz ancak benim kişisel düşüncem bu kanunun çıkmasının Sayın Kültür ve Turizm Bakanının bu konuyu içselleştirmesi ya da inanması ile doğru orantılı olduğunu düşünüyorum.

Sevgili meslektaşlarım bizim için yaşamsal önemde bir kurum olan Milli Kütüphanenin mevcut durumuyla ilgili bilgiyi sizinle paylaşmak istiyorum. Bildiğiniz gibi Milli Kütüphane 15 Nisan 1946 yılında ülkemizdeki kütüphanelere önderlik etmek, ulusal bilgi ağının merkezi haline gelerek, bilgi toplumunun oluşturulmasına, toplumun kültürel ve sosyal yönden gelişmesine katkıda bulunmak amacıyla kurulmuş, çalışmalarına başlamış ve 23 Mart 1950 tarihinde kabul edilen Kuruluş Kanunu ile yasal bir kimlik kazanmıştır. Bu yönü ile ülkemizdeki kütüphane türleri arasında kanunu olan tek kuruluştur. Kuruluştur diyorum zira o kanun da mülga oldu. Çünkü kanunla kurulan tek kütüphane, 703 sayılı KHK'nın 107. Maddesi ile 23.3.1950 tarihli ve 5632 sayılı Milli Kütüphane Kuruluşu Hakkında Kanun yürürlükten kaldırılmıştır (Anayasada Yapılan..., 2021). Aynı KHK'nin Geçiş Hükümleri/Geçici Madde1/3'ün g bendine göre Milli Kütüphane Başkanlığı kadrosu da sona ermiştir. Görüldüğü

üzere Milli Kütüphanenin kanunu, başkanı ve özerkliği yok edilerek Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü'ne bağlanmıştır (Tarihçe, 2021).

Milli Kütüphanenin bir ülke için ne ifade ettiğini, hayatında hiç kütüphaneye gitmemiş sokaktaki vatandaşa dahi sorsanız en azından adındaki milliden dolayı önemli bir kurum olduğunu ifade edecektir. Biz kütüphaneciler için mabet olan Milli Kütüphanenin kültür ve eğitim politikamız için büyük fırsatlar ve hedefler sunmakta olduğunu söylemeyi çok isterdim.

Bir de sık sık medya ve sosyal medyada gündeme gelen “bir kütüphanede bir yazarın kitabı var” haberlerine değinmek istiyorum. Bu haberlerde o kütüphanenin derleme kütüphanesi yani ülkemizde yayınlanan bütün kitapları derlemekle görevli kütüphane olması dahi fark etmiyor. Bir kütüphanede kitap olduğu için sorgulanan ve haber yapılan başka ülke var mı bilmiyorum. Derleme kütüphanesinin ne olduğunu araştırmadan mal bulmuş mağrip gibi haber yapan medyanın haline mi üzülelim yoksa kendimizi bir türlü anlatamadığımızı mı? Kitabın içeriğinde yasa dışı bir şey varsa bu ülkenin savcılar var, mahkemeleri var onlar gereğini yapar yoksa her kitap kanun gereği derleme kütüphanelerine gönderilmek zorundadır. Bir kitap mahkeme kararıyla ceza alabilir ancak kütüphaneler açısından herhangi bir yazarı yasaklı sayamayız.

Sevgili meslektaşlarım, pandemi ortamıyla gelen karamsarlık ortamında elbette güzel gelişmeler de var; her yıl kütüphane haftalarında geleneksel olarak verdiğimiz yılın “En Başarılı Kütüphane” ödülünü yönetim kurulumuz bu yıl kamuoyunda kütüphane kültürünün oluşmasına yaptığı katkılardan dolayı Van İl Halk Kütüphanesine vermeyi kararlaştırmıştır. Meslektaşlarımızı tebrik ediyor, başarılarının devamını diliyoruz. Bu vesile ile Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü'nden halk kütüphanelerinin kullanımı ile ilgili bilgi istediğimi belirtmek isterim, ancak şu ana kadar göndermediler. Yine üniversite kütüphanelerimizden aldığım rakamlara göre 2020 yılında Sabahattin Ali'nin *Kürk Mantolu Madonna* adlı romanı kütüphanelerimizden en çok ödünç alınan kitap olmuştur. Meslektaşlarıma çalışmalarını ve bu istatistikteki bilginin oluşumuna yapmış oldukları katkıdan dolayı teşekkür ediyorum.

Sevgili meslektaşlarım, pandemi koşulları olmasaydı bu yılki kütüphane haftamızın çok değerli bir konusu olacaktı, IFLA Başkanı Sayın Barbara Lison aramızda olacak ve etkinliklerimize katılacaktı ancak kendisi nezaket gösterip Türk kütüphanecilerinin kütüphane haftasını kutladığı bir video mesajı gönderdi, IFLA Başkanımızın mesajını biraz sonra sizlerle paylaşacağım.

Konuşmamı 57. Kütüphane Haftası Programını birlikte hazırladığımız Goethe Enstitüsü'ne, Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği'ne, Okul Kütüphanecileri Derneği'ne ve diğer paydaşlarımıza, haftamızın sponsorlarına ve hafta açılışında görev alan Selen Kemaloğlu arkadaşımıza teşekkür ederek tamamlıyor, 57. Kütüphane Haftası'nın mesleğimize ve bilgi kuruluşlarımıza yeni kazanımlar sağlamasını diliyor, ülkemiz, dünyamız için barış ve sosyal adalet, salgın hastalıklardan, savaşlardan arınmış bir gelecek temenni ediyorum.

Kaynakça

Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. Karar Sayısı: KHK/703. (2021). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180709M3-1.pdf>

Gürtürk, S. (1964). Kütüphane haftası yurttta nasıl kutlandı. *TKDB*, 13(3-4), 42-44.

Kütüphane Haftalarının Kutlama Tarihi Değişti. (1970). Haberler: Temmuz-Eylül 1970. *TKDB*, 19(3), 213-215.

Kütüphane Haftası. (1964). *TKDB*, 13(3-4), 79-83.

Sefercioğlu, N. (1968). Beşinci kütüphane haftası. *TKDB*, 17(4), 245-258.

Tarihçe. (2021). Milli Kütüphane: Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü. Erişim adresi: <http://www.millikutuphane.gov.tr/page/Tarihce>

Yükseköğretim İstatistikleri. (2021). Yükseköğretim bilgi yönetim sistemi. Erişim adresi: <https://istatistik.yok.gov.tr/>